

ELIN TOONA (GOTTSCHALK) – 75

12.VII 1937

(prosaist, luuletaja)

„Ma olen sündinud Tallinnas 12. juulil 1937. Isa ja ema – Enn ja Liki Toona – olid näitlejad. Nad elasid Tallinnas. Ema töötas Töölisteatris ja isa Draamateatris. Nägin neid harva.

Ma elasin koos vanaema, keda kutsusin Mämmäks, ja vanatädiga, keda kutsusin Tätäks.“

Elin Toona vanaisa oli kirjanik ja luuletaja Ernst Enno.

***„Kutsusin teda "muts papaks" tema sünge pronksist profiili pärast. Kui jalutasime vanaemaga kalmistule, peatusime ikka tema mälestussamba juures Õhtu kaldal ja puhkasime samba talal jalgu. Mämmä ütles, et taat surnud noorelt, "kuna tal oli luuletaja hing." Olen kirjutanud tema eluloo ja mul on tuline kahju, et ma ei tundnud oma vanaisa.“* /“Eesti rahva elulood II“/ Tln.: 2000**

1944.a. põgenes juubilar seitsmeaastase lapsena koos ema ja vanaemaga Saksamaale, kust emigreerus edasi Inglismaale. Saksamaal õppis Elin põgenikelaagris küll eesti algkoolis, kuid eestikeelset kooliharidust pole praktiliselt üldse saanud.

Inglismaal tuli tal veeta ligi viis aastat lastekodus, kus kasvatati „alamat kihti“ vabrikutööliseks. Seal asus Elin tööle kudumisvabrikus, õppis Pitmansi kolledžis, hiljem töötas bürooametnikuna ja tegi kaastööd BBC-le. Londonis õppis ta teatrikoolides, 1960-ndail aastail esines näitlejana nii televisioonis kui filmides.

„Eestit ei olnud ühelgi maakaardil. Vahel tuli ette selle olemasolu pärast tülitsemist. Lastekodus ei lubatud mul rääkida eesti keelt. Kui kord kuus sain jälle ema ja vanaema juurde, siis pidin kord nädalas uuesti hakkama eesti keelt lugema ja tuupima. Ma ei olnud seda niikuinii korralikult õppinud. Samal sügisel, kui Eestist lahkusime, oleksin läinud kooli.

Sain 15 aastat vanaks ja mind pandi kudumisvabrikusse tööle, kus teised välismaalased olid juba hakanud oma lepingutega lõpule jõudma ja kõik tahtsid edasi Ameerikasse minna.

***Ometi olime meie kolmekesi jälle koos pisikeses "slummi" toas, Leedsi kõige halvemas rajoonis. Terve rajoon oli määratud lammutamisele, aga see ei olnud meie asi. Meil olid lõpuks omad noad ja kahvlid.“* /“Eesti rahva elulood II“/ Tln.: 2000**

1967.a. Elin Toona abiellus ning kolis seejärel USA-sse Floridasse. Poeg Timothy-Rein sündis Philadelphias 29. augustil 1968.

Ameerikas olles teenis kirjutamise kõrval lisaraha sotsiaaltöötajana, käis tööl vanadekodudes ja aitas inimesi nende kodudes.

Oma eluloo on Elin Toona kirja pannud 2008.a. „Loomingu Raamatukogus“ ilmunud romaanis „Ella“, mis on autori jutustus tema vanaemast Ella Ennost. Seal on kirjas terve pere elulugu: Eestist lahkumine, võõral maal elu sisseseadmine jne.

Nimetatud raamat oli järjeks 2000.a. ilmunud vanaisa Ernst Enno eluloole „Rõõm teeb taeva taga tuld“. Seda raamatut kirjutama asudes käis Elin Toona palju suvesid Eestis, et koguda arhiivmaterjali vanaisa kohta.

Kirjanduslikku tegevust alustas Elin Toona juba Inglismaal ja jätkas Ameerika Ühendriikides. Tema sulest on ilmunud romaane, luuletusi, kuuldemänge, rohkesti ajaleheartikleid nii eesti kui inglise keeles. Elin Toona kuulub mitmetesse kirjanike ühendustesse, nagu Välis-Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanike Liit, Eesti PEN-Klubi ja Ameerika naiskirjanike ühendus. Kirjanik on pälvinud ka mitmeid tunnustusi: 1966 – Hendrik Visnapuu kirjandusauhind romaani „Puuingel“ eest ning aastal 2004 -Valgetähe teenetemärgi V klass.

Elin Toona romaanides on läbiv põgenemise ja pagulastemaatika, eestluse teemad jm. Nagu ta ütleb, jääb inimene teisele maale elama asudes ikka rippuma oma maa külge.

Elin Toona sulest on lisaks eelpoolnimetatud romaanidele eesti keeles ilmunud: „Puuingel“ (1964) – maailmaga pahuksis oleva noore tüdruku lugu, minavormis pihtimus, mille teemaks on eneseleidmise käänuline rada 1960. aastate Londonis, „Lotukata“ (1969) – jutustab elust Saksamaa DP-laagris kaheksa-aastase tüdruku silme läbi,

„Sipelgas sinise kausi all“ (1974) – vaatluse all on eestlaste elu paljude Saksamaa põgenikelaagrite asukate unistuste maal – Inglismaal, kus lastena põgenenud on saanud täisealiseks,

„Kaleviküla viimne tütar“ (1988) - Kaleviküla on eestlaste küla USA idarannikul. Peategelane Tiiu on isa surma järel saanud eestlaste küla omanikuks, sest maa, millele asundus rajatud, kuulus tema isale,

„Kolm valget tuvi“ (1992) – minavormis jutustus sõjajärgse põgeniku esmamuljetest ja mõtetest. Lotukata on koos vanaemaga jõudnud Inglismaale, kus neid ootab ees sinna varem tööle läinud ema. Elutegelikkus purustab unistused ...

Eerik Purje: „Minu portreejoonise olulisi pintsli tõmbeid on mõjutanud mõned näiliselt vähetähtsad detailid tema elust. Kasvõi näiteks see, et tema peamiseks kasvatajaks oli ta emapoolne vanaema — luuletaja Ernst Enno lesk. Või fakt, et lehestunud kirjanik elab Floridas, omab kolme passi, kuid pole kuskil päriselt kodus. Et tal on mitmel pool maailmas asju, mida ta käib aeg-ajalt külastamas — vanaema kiiktoolis kiikumas, tema käterätikuga nägu kuivatamas ja ema kirjutuslaual kirjutamas. Et tal on Peipsi ääres saapad, Nõmmel botikud ja teekruus ning Tartus teksapüksid, üht-teist ka Haapsalus. Et ta suurim varandus on vaade köögiaknast uduse silmapiiri poole, mis selgitab, miks ta iial ei saa minna Eestisse tagasi — ta pole sealt kunagi lahkunud.“

/Eerik Purje, Eesti Elu, 2010, 17. september „Kohtugem Elin Toonaga“/